

OPTISKA TELEGRAFEN

**Telegrafen på Telegrafberget
Smådalarö. - Södra linjen**

Telegraf (två grekiska ord) = Fjärrskrift

Lite historik:

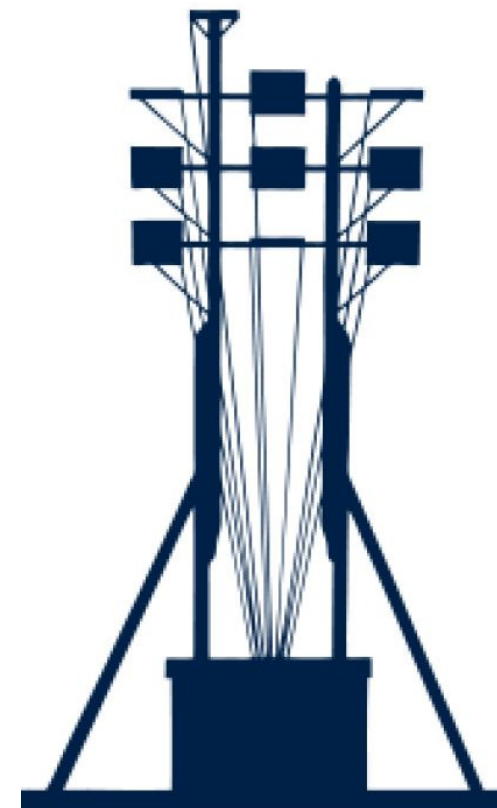
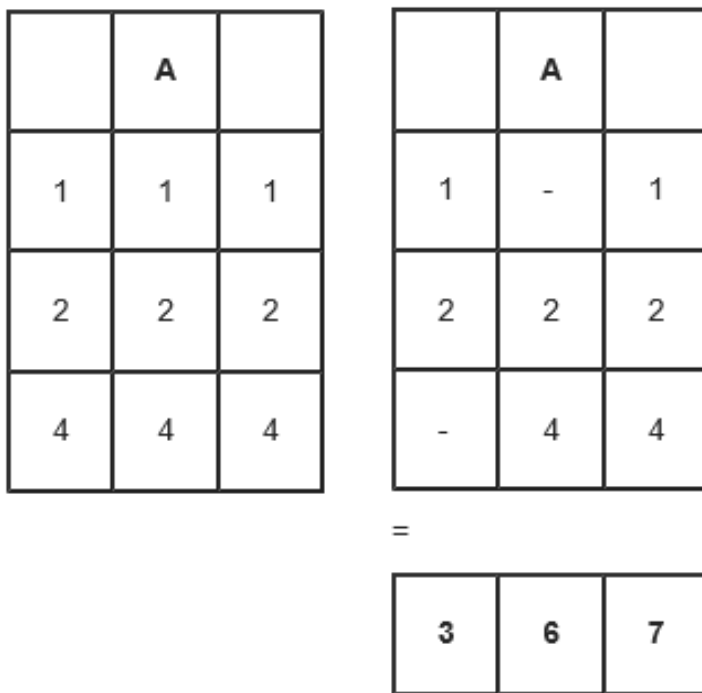
Behovet av att få fram meddelande snabbt över stora geografiska avstånd i krig som fred möjliggjordes först genom ljudsignaler, ridande bud eller vårdkasar.

Den **optiska telegraf**en konstruerades 1792 av fransmannen Claude Chappe och förbättrades sedan av svensken A.N. Edelcrantz.

Hans telegraf bestod av nio fällbara luckor i tre rader, som med hjälp av linor kunde ställas i öppet eller stängt läge och genom olika luckvariationer kunde sända 1024 olika signaler. Översta raden: 1, mellersta raden 2 och tredje raden 4. Alltså 0 – 7. Om den tionde luckan ovanför de tre armarna ställdes vertikalt kunde detta tal dubbleras.

SIGNALTABELL 1794 – 1994							
SIFFER TABELL	062 ch 063 cha	154 fel 155 fick 156 fin	247 hon 250 hop,hopp	340 lind 341 ling	432 ny 433 nys	522 sam 523 san	615 til,till
001 1	064 D,dat	167 fi	251 hos	342 ju	434 nytt	524 sant	616 tim
002 2	065 da	160 fla	252 hu	343 lo	435 nå	525 satt	617 ting
003 3	066 dag	161 fly	253 hus	344 ls	436 nä	526 sch	620 tion
004 4	067 tal	162 flyg	254 hur	345 lu	437 när	527 se	621 to
005 5	070 diam	163 to	255 hä	346 ly	440 nö	530 sen	622 tr
006 6	071 dan	164 foik	256 häll,häll	347 lä	441 nöjd	531 ser	623 tr
007 7	072 dar	165 for	257 härt	350 lig	442 not	532 sh	624 tre
010 8	073 del	166 fr	260 hö	351 läng	443 O	533 si	625 tu
011 9	074 dem	167 fra	261 I	352 lä	444 och	534 sj	626 ut
012 0	075 den	170 fre	262 ig	353 lät	445 om	535 sig	627 U
	076 des	171 fri	263 igt	354 lö	446 or	536 sin	630 un
	077 der	172 frå	264 il, ill	355 lön	447 ord	537 sist	631 up, upp
	100 det	173 från	265 in	356 M, mm	450 os	540 sjö	632 ut
	101 di	174 lä	266 ing	357 ma	451 P, pp	541 sk	633 V
	102 dig	175 fär	267 J	360 mak	452 pa	542 ske	634 va
	103 dik	176 fi	270 ja	361 mat	453 par	543 skj	635 val
	104 din	177 fö	271 jag	362 man	454 part	544 sko	636 vad
013 A	105 dju	200 för	272 ju	363 mark	455 pe	545 skola	637 var
014 ad	106 do	201 först	273 K, ck	364 me	456 pen	546 skr	640 ve
015 al, all	107 dom	202 G, gg	274 ka	365 med	457 per	547 skå	641 vi
016 alm	110 dr	203 ga	275 kam	366 men	460 pi	550 skö	642 vid
017 an	111 drö	204 gar	276 kan	367 mer	461 pl	551 sl	643 vik
020 ar	112 du	205 ge	277 kar	370 mi	462 pla	552 sla	644 vill
021 arm	113 dum	206 gen	300 ke	371 mig	463 po	553 slo	644 vil
022 as	114 dygn	207 ger	301 ki	372 min	464 post	554 slu	645 vin
023 ast	115 då	210 gl	302 kl	373 mjuk	465 pr	555 slå	646 vind
024 at, att	116 då	211 glä	303 kla	374 mod	466 pra	556 slo	647 vis
025 av	117 dö	212 glö	304 klo	375 mor	467 pre	557 sm	650 vit
	120 E	213 glömd	305 klå	376 mot	470 pri	560 sn	651 vä
026 B, bb	121 ed	214 go	306 kn	377 mu	471 pu	561 so	652 vän
027 ba	122 ef	215 god	307 knä	400 my	472 på	562 sol	653 väl
030 bad	123 efter	216 gr	310 ko	401 må	473 Q	563 som	654 vän
031 ban	124 ej	217 gran	311 kom	402 mär	474 R, rr	564 som	655 X
032 bak	125 ek	220 gre	312 ko	403 mål	475 ra	565 sp	656 Y
033 bar	126 el	221 gry	313 kort	404 mä	476 ra	566 st	657 sta
034 barn	127 eller	222 grå	314 kr	405 mö	477 rad	567 sta	570 stad
035 be	130 em	223 grö	315 kri	406 N, nn	478 rad	571 ste	475 ra
036 berg	131 emot	224 gu	316 kring	407 na	479 rad	572 stå	476 ra
037 bi, bj	132 en	225 gul	317 ku	410 näd	480 na	573 slå	477 rad
040 bil	133 er	226 gå	320 kul	411 namn	481 näd	574 stå	478 rad
041 bli	134 ert	227 gö	321 kun	412 nar	482 näd	575 su	500 rak
042 björk	135 en	230 gör	322 ky	413 nas	483 näd	576 sv	501 re
043 bl	136 er	231 H	323 kö	414 nej	484 näd	577 sy	502 ri
044 bla	137 ett	232 ha	324 L, ll	415 ner	485 näd	578 sy	503 ro
045 blad	140 et,ett	233 hal	325 la	416 ng	486 näd	579 sy	504 rot
046 bläst	141 ev	234 ham	326 lan	417 ni	487 näd	600 så	505 ru
047 bo	142 F, ff	235 han	327 land	418 nt	488 näd	601 sår	506 rum
050 bor	143 fa	236 har	330 lar	419 nt	489 näd	602 så	416 ng
051 bok	144 fal, fall	237 he	331 lat	420 nig	490 näd	603 sätt	417 ni
052 bort	145 falsk	240 hel	332 lek	421 ning	491 näd	604 sö	420 nig
053 bra	146 famn	241 hem	333 len	422 nit	492 näd	605 sök	421 ning
054 bu	147 far	242 het	334 li	423 nk	493 näd	606 T, tt	422 nit
055 bä	150 fast	243 hi	335 lig	424 no	494 näd	610 tal	423 nk
056 bä	151 fat	244 hit	336 lik	425 nog	495 näd	611 tar	424 no
057 bäst	152 fe	245 hj	337 lin	426 nor, norr	496 näd	612 te	425 nog
060 bo	153 fet	246 ho		427 ns	497 näd	613 ten	426 nor, norr
061 C				428 nt	498 näd	614 tid	427 ns
				431 nu	499 näd		428 nt
					516 S, ss		429 nt
					517 Sa		430 nt
					521 sal		431 nu
							516 S, ss
							517 Sa
							521 sal
							522 sam
							523 san
							524 sant
							525 satt
							526 sch
							527 se
							530 sen
							531 ser
							532 sh
							533 si
							534 sj
							535 sig
							536 sin
							537 sist
							540 sjö
							541 sk
							542 ske
							543 skj
							544 sko
							545 skola
							546 skr
							547 skå
							550 skö
							551 sl
							552 sla
							553 slo
							554 slu
							555 slå
							556 slo
							557 sm
							560 sn
							561 so
							562 sol
							563 som
							564 som
							565 sp
							566 st
							567 sta
							570 stad
							571 ste
							572 stå
							573 slå
							574 stå
							575 su
							576 sv
							577 sy
							600 så
							601 sår
							602 så
							603 sätt
							604 sö
							605 sök
							606 T, tt
							610 tal
							611 tar
							612 te
							613 ten
							614 tid

Den första vertikala raden från höger utmärkte ental, den andra tiotal och den tredje hundratal. Talet 367 signalerades således genom följande luckor vändes så att de syntes

Dessa signaler avlästes med kikare vid nästa station i en kedja. Edelcrantz lät uppföra stationer mellan Sandhamn – Stockholm – Landsort, som kom väl till pass under kriget med Ryssland 1808 - 1809.

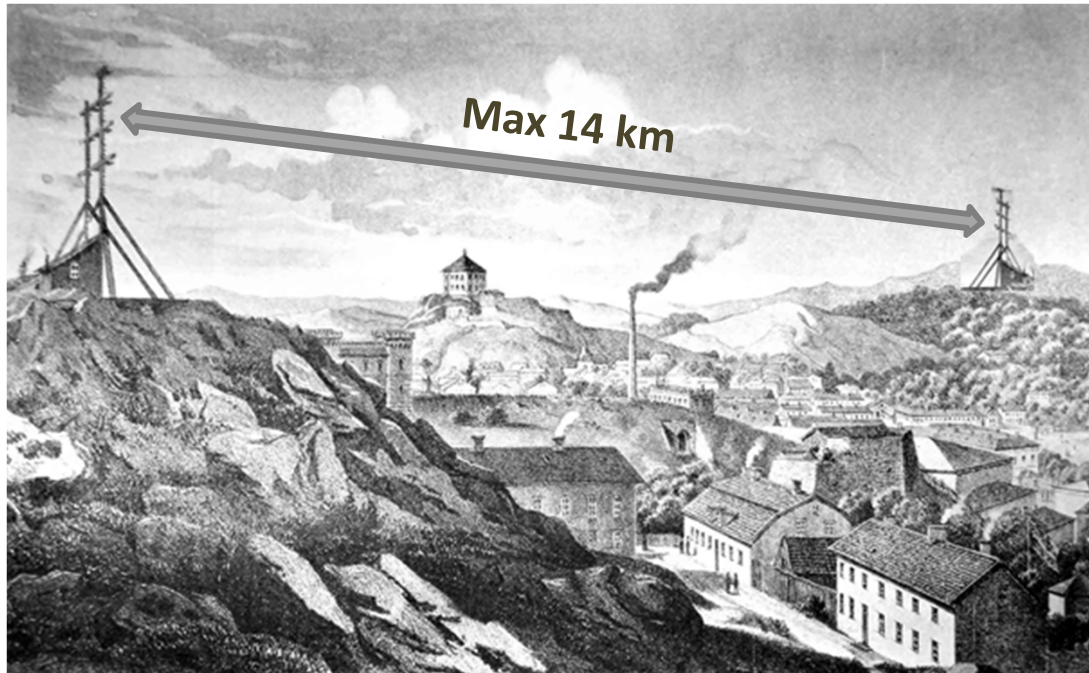

A.N. Edelcrantz

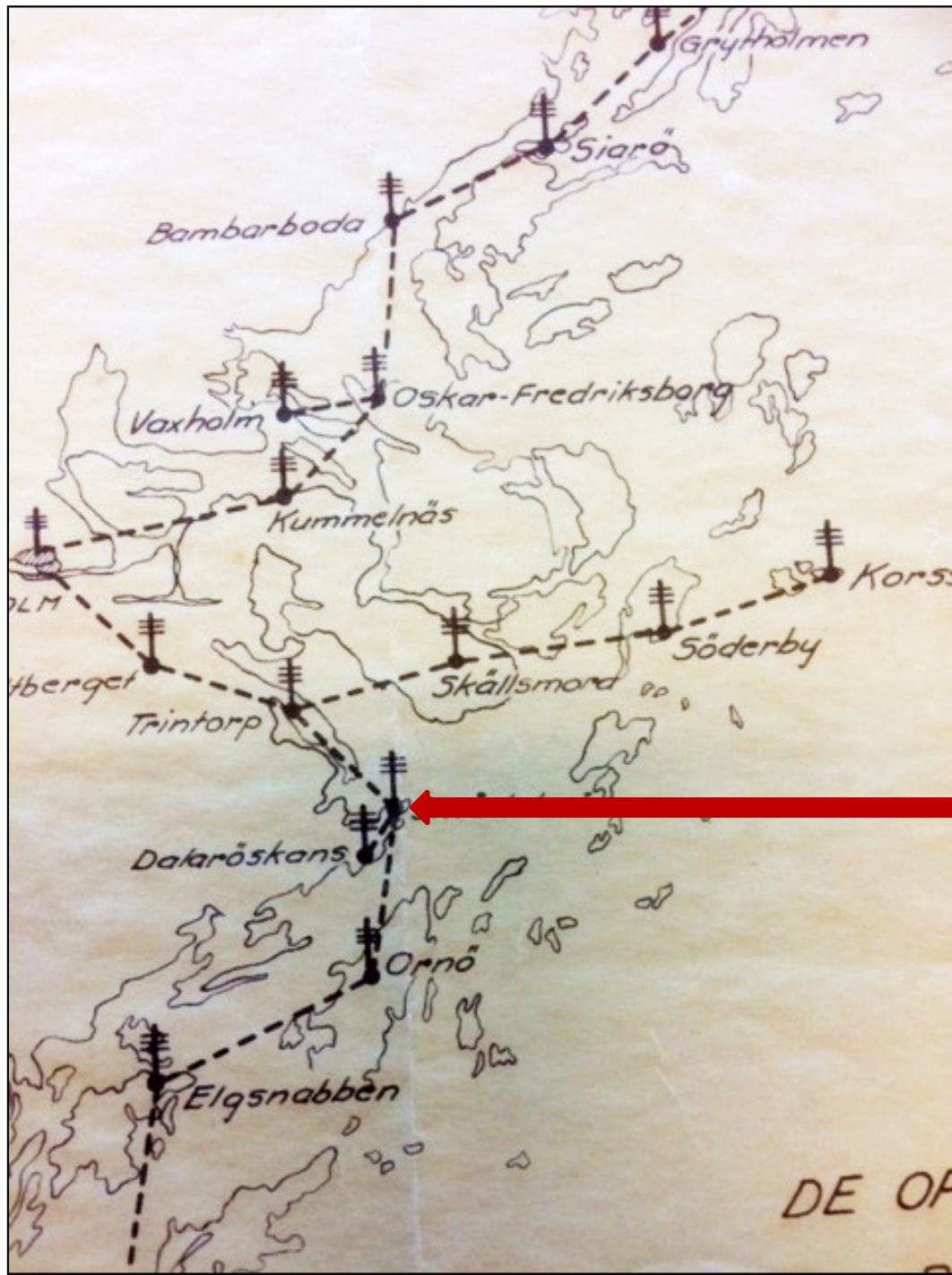
Telegrafnätet i Stockholms skärgård bestod av 43 stationer och meddelanden kunde snabbt skickas ut. Från Stockholm till Furusund tog det 7 minuter med lika många stationer.

1808 låg en telegraf på **Rödudsberget** på Smådalarö.
Den flyttades 1809 ca en km sydväst om Smådalarö gård.
Året därpå berodrades en ny flyttning men vart?

Avståndet mellan stationerna var normalt ej över 14 km.

Då Sverige förlorade kriget la man ner verksamheten men den återupptogs på 1830-talet, när den svenska regeringen ville stärka det svenska kustförsvaret.
(Karl X1V Johan)

Smådalarö

Den optiska telegrafen var reserverad för militärt ändamål, men från 1830-talet var behovet mer civilt än militärt.

Man skickade information till hamnmyndigheten och redare om fartyg på ingång.

Från 1837 tilläts i specialfall allmän korrespondens.

Här ett exempel från Ornö 1865:

Aflemnas till Emelie Blomberg Styrmansgatan 32 Stockholm:
Anna död. Tre barn sjuka. Hilma nära döden.
Christina nära barnsäng. Kom hit genast. *Hultgren*

Bemanningen var militär från Lantvärnet, Armen eller Flottan.

Till en början fick personalen sköta stationerna i ur och skur utan möjlighet till skydd för regn, blåst och kyla.

Efter 1810 försågs telegraferna med små hytter, som skulle vara fönsterlösa för att ljus utifrån inte skulle försvåra kikarspaning.

Det var också förbjudet att elda i hytterna för att det inte skulle bildas kondens i hytterna.

Senare blev hytterna lite större och försågs med fönster och fönsterluckor.

Bemanningen varierade förstås i tid liksom antalet telegrafister på stora och små stationer under olika perioder. Utbildningen för telegrafisterna vid de små stationerna var inte så omfattande. De behövde inte kunna avläsa texten, bara skicka sifferkombinationer vidare.

Motto för optiska telegrafkåren: **”Pass väl opp”**

Tjänsteföreskrifter 1836.

2 telegrafister vid varje station samt 2 reserver, som avlönades (minimalt) vid tjänstgöring.

Vid varje huvudstation en befälhavare av officers eller underofficers grad.

Under 7 månader öppet 3 timmar på förmiddagen och 3 timmar på eftermiddagen.

Tiden ökades på till 8 månader och sedan 9 månader och från 1868 hela året.

Kl 11- 16 telegraferade man inte sommartid på grund av starkt solsken.

Andra hinder kunde vara regn, dis, dimma eller solrök.

Före dagningen skulle man vara på plats för att kontrollera "maskinen", luckor och linor. Vidare skulle man föra journal. "Ingenting får lemnas i oordning".

Straff för försummelser kunde vara böter, arrest, fängelse med vatten och bröd, prygel eller gatulopp. (1809).

Terrängen omkring Smådalarö vållade stora svårigheter för placeringen av de optiska telegraferna. Den optiska telegrafens väg låg alltså på olika ställen på Smådalarö och den exakta tiden för placering på Telegrafberget är osäker men bör ha varit under åren 1836 – 1869.

Telegrafens ingick i Södra linjen: Galtberget, Älta – Trindtorp – Smådalarö-Dalarö skans – Ornö- Älvsnabben Nynäs – Landsort.

På en karta från 1805-06 finns en byggnad utritad på platsen där telegrafens stod.

Första gången Telegrafberget nämns vid namn, är på en karta från 1930

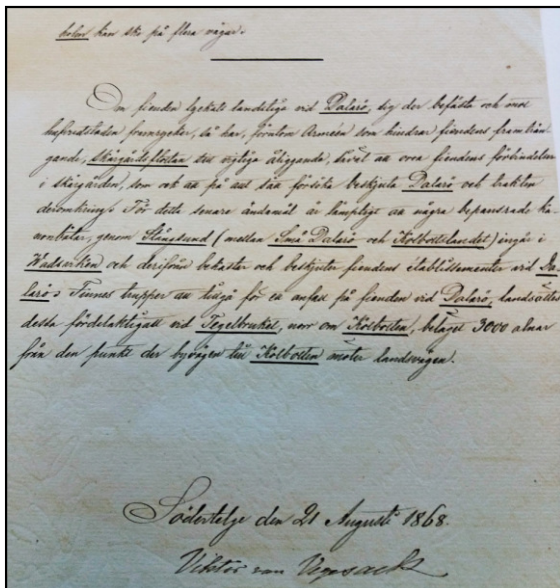
På 1850-talet började de optiska telegraferna ersättas av elektriska telegrafer.

Den sista optiska telegraflinjen i Sverige upphörde 1881.

ESS, mästerlotsen Edvard Sjöbloms stiftelse medverkade till att repliker av den optiska telegrafen 1989 sattes upp på Dalarö Skans och Fredriksborg utanför Vaxholm.

Om fiender lyckats landstiga vid **Dalarö**, sig där befästa och mot huvudstaden framrycker, då har, förutom arméen som hindrar fiendens framträngande, **skärgårdsflottan** sitt viktiga åliggande såväl att oroa fiendens förbindelser i skärgården, som ock att på alla sätt försöka beskjuta **Dalarö** och trakten deromkring. För detta senare ändamål är lämpligt att några bepansrade kanonbåtar, genom **Stångsundet** (mellan **Smådalarö** och **Kolbottslandet**) ingår i **Wadsviken**, och derifrån bekastar (?) och beskjuter fiendens etablissimenter vid **Dalarö**. Finnes trupper att tillgå för ett anfall på fienden vid Dalarö, landsättes dessa fördelaktigast vid **Tegelbruket** norr om **Kolbotten**, beläget 300 alnar från den punkt der byvägen till **Kolbotten** möter landsvägen.

Södertelje den 21 Augusti 1868

Viktor von Vegesack

Major

SLUT